

Строки досудового розслідування як гарантія дотримання конституційних прав особи

Членов М. В.

*Інститут підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
вул. Миросицька, 71, Харків, Україна
chnv2012@gmail.com*

Ключові слова:

гарантії, строки досудового розслідування, обчислення процесуальних строків, порядок продовження строків досудового розслідування, злочин.

У статті досліджено строки досудового розслідування як різновид процесуальних гарантій, що забезпечують виконання завдань кримінального провадження, одним з яких є дотримання конституційних прав особи. Проаналізовано проблемні питання правового регулювання строків досудового розслідування за чинною редакцією Кримінального процесуального кодексу України й зміни до нього з 01 липня 2020 р. Викладено наявні колізії та прогалини в правовому регулюванні строків досудового розслідування, запропоновано внесення законодавчих змін для їхнього усунення. Зроблено висновок, що строки досудового розслідування є процесуальною гарантією дотримання конституційних прав особи під час досудового розслідування.

Terms of the pre-trial investigation as a guarantee of observance of the constitutional rights of a person in criminal proceedings

Chlenov M. V.

*Legal Personal Training Institute for Security Service of Ukraine of Yaroslav Mudryi
National Law University, Myronosytska str., 71, Kharkiv, Ukraine
chnv2012@gmail.com*

Key words:

guarantee, procedural terms, calculation of procedural terms, pre-trial investigation terms, order of prolongation terms of the pre-trial investigation, crime.

The article studies the terms of pre-trial investigation as a guarantee that ensures the performance of the tasks of criminal proceedings one of which is the observance of the connotational rights of a person. It is substantiated that terms of pre-trial investigation implicitly influence the compliance of the constitutional rights of a person, because the period of restriction of rights during the actions of keeping criminal proceedings, preventive actions, criminal intelligence and surveillance operations directly depends on the terms of pre-trial investigation and can't exceed them. The author proposes criteria of attributing norms containing the procedural terms to the procedural guarantees of the constitutional rights of a person during the pre-trial investigation. The article analyses the development of guarantees of the constitutional rights of a person during four periods of the legal regulation of the terms of pre-trial investigation under the acting CPC of Ukraine (2012–2020). It characterizes the current procedure for legal regulation of the terms of pre-trial investigation, which is applied from 16.03.2018 on the basis of the Law of Ukraine № 2147-VII of 03.10.2017. The amendments refer to 1) the onset of the calculation of the term of pre-trial investigation from the moment of registration of criminal proceedings in the Unified Register of Pre-Trial Investigations; 2) division of terms of pre-trial investigation into two types: a) before notification of the person on suspicion, b) after notification of the person on suspicion; 3) introduction, in addition to prosecutorial supervision, of judicial

control over the extension of the terms of pre-trial investigation; 5) empowerment of the defense party to take part in court hearings on the extension of the pre-trial investigation; 6) consolidation of the expiration of the pre-trial investigation as grounds for ceasing the criminal proceedings.

The author analyses the challenging issues of the acting order for prolonging the terms of pre-trial investigation as well as introduced amendments which will go into effect on 01.07.2020. The research concludes that terms of a pre-trial investigation is a guarantee of the observance of the constitutional rights of a person during the pre-trial investigation. Amendments to articles 219, 294 of the CPC of Ukraine following the Law of Ukraine No. 2617-VIII as of 22.11.2018 don't eliminate the available gaps and collisions wherefore the legal regulation of the terms of pre-trial investigation needs the further legislative improving.

Вступ. Відповідно до ст. 3 Конституції України права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. До числа конституційних прав особи відносяться права на: повагу гідності (ст. 28); свободу та особисту недоторканність (ст. 29); недоторканність житла (ст. 30); таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції (ст. 31); невтручання в особисте і сімейне життя (ст. 32); свободу пересування (ст. 33); володіння, користування і розпорядження своєю власністю (ст. 41); судовий захист прав і свобод (ст. 55) [1]. Кримінальний процесуальний кодекс (далі – КПК) України встановлює строки досудового розслідування, в межах яких закон передбачає підстави тимчасового обмеження конституційних прав особи. Дотримання цих прав особи під час досудового розслідування забезпечується системою процесуальних гарантій, однією з яких є процесуальні строки, зокрема строки досудового розслідування.

В період 2012–2020 рр., з метою покращення рівня гарантій дотримання конституційних прав особи, законодавець неодноразово вносив зміни до КПК України щодо строків досудового розслідування. Так, з 16 березня 2018 р. на підставі Закону України № 2147-VII від 03 жовтня 2017 р. [3] в КПК змінено порядок обчислення та продовження строку досудового розслідування. З урахуванням цього, значення та зміст строків досудового розслідування підлягає переосмисленню, адже вони розглядаються як одна з гарантій дотримання конституційних прав особи. Крім того, з 01 липня 2020 р. набувають чинності зміни до ст. ст. 219, 294 КПК щодо строків досудового слідства та строків досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання. Це й обумовило актуальність вибору теми дослідження та необхідність додаткового наукового аналізу строків досудового розслідування як гарантій дотримання конституційних прав особи.

Огляд опублікованих наукових праць свідчить, що науковий інтерес до строків досудового розслідування є доволі значним. Зокрема, окремі питання строків досудового розслідування досліджували в своїх роботах І. В. Гловюк, С. О. Заїка, Є. Г. Коваленко, Т. О. Лоскутов, В. Т. Маляренко, Г. Я. Мацьків, І. І. Митрофанов, О. Р. Михайленко, Г. В. Остафійчук, А. А. Павловська, В. В. Рожнова, Г. І. Сисоєнко, О. О. Торбас, С. Б. Фомін та інші вчені. Однак, їх публікації здійснені до прийняття вищевказаних законодавчих змін.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження строків досудового розслідування як різновиду процесуальних гарантій дотримання конституційних прав особи, аналіз розвитку строків досудового розслідування за чинним КПК, виявлення недоліків їх правового регулювання та надання пропозицій щодо його вдосконалення.

Результати дослідження. Процесуальні гарантії як наукова та правова категорія в теорії кримінального процесу є актуальною та дискусійною проблемою, щодо визначення цього поняття, з'ясування сутності та системи процесуальних гарантій існують різні точки зору. Гарантія (від фр. *garantie* – забезпечення) за своєю суттю є засобом досягнення відповідних завдань. Кримінальні процесуальні гарантії – це сукупність встановлених законом правових норм, що забезпечують виконання завдань кримінального провадження та надають можливість суб'єктам кримінального процесу виконувати обов'язки та реалізовувати права [4, с. 21]. Гарантіями прав особи у кримінальному провадженні є правові засоби, які мають забезпечувати захист особи від кримінальних правопорушень, охороняти права, свободи і законні інтереси учасників кримінального провадження. Основу цих гарантій становлять права і свободи людини, які встановлені та забезпечені Конституцією України та Конвенцією про захист прав і свобод людини.

Серед вчених немає єдності думок щодо елементів, які складають систему процесуальних гарантій. В. М. Трофименко до істотних ознак кримінальних процесуальних гарантій відносить: 1) встановлені законом способи; 2) встановлені законом засоби; 3) спрямованість на захист прав і законних інтересів учасників кримінального провадження; 4) спрямованість на забезпечення вирішення завдань кримінального провадження [5, с. 19]. На нашу думку, виходячи з нормативного визначення процесуальних строків в ст. 113 КПК та їх значення в кримінальному провадженні, за вищевказаними ознаками строки відносяться до числа процесуальних гарантій. Наукову позицію, що процесуальні строки є гарантією прав особи поділяють Ю. І. Азаров [6, с. 145], В. Д. Басай [7, с. 103;], П. В. Безназ [8, с. 187], С. Ю. Бутенко [9, с. 49], Л. М. Васильєв [10, с. 3–4], А. П. Гуляєв [11, с. 5–7], Є. Г. Коваленко, В. Т. Маляренко [12, с. 193], Г. Я. Мацьків [13, с. 25], В. В. Назаров [14, с. 28], А. А. Павловська [15, с. 163], О. С. Степанов, В. В. Топчій, Г. М. Степанова [16, с. 116], С. Б. Фомін [17, с. 8] та інші вчені. Різноманітні процесуальні строки пронизують всі стадії кримінального провадження, частина цих строків є гарантіями дотримання конституційних прав особи під час досудового розслідування.

Критеріями віднесення норм, що містять процесуальні строки, до числа процесуальних гарантій конституційних прав особи під час досудового розслідування є: 1) встановлення строку законом або відповідно до нього слідчим, прокурором, слідчим суддею; 2) тривалість строку; 3) порядок продовження, зупинення, поновлення, припинення строку; 4) спрямованість строку на дотримання конституційних прав особи під час досудового розслідування. Для прикладу проаналізуємо на підставі цих критеріїв строки досудового розслідування: 1) вони встановлені чинним КПК; 2) передбачена їх тривалість (часові одиниці та правила їх обчислення); 3) детально регламентований порядок їх продовження; 4) строки досудового розслідування опосередковано впливають на конституційні права особи, оскільки тривалість обмеження цих прав особи під час заходів забезпечення кримінального провадження, запобіжних заходів, негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД), напряму залежить від строків досудового розслідування, адже ці заходи та дії можуть проводитись виключно в межах строків досудового розслідування і не можуть їх перевищувати. З урахуванням цього, вважаємо, що строки досудового розслідування є гарантіями дотримання конституційних прав особи під час досудового розслідування.

Застосування історико-правового методу дослідження дозволяє зробити висновок, що дво-

місячний строк досудового розслідування передбачений як у попередніх кодексах – ст. 119 КПК УРСР 1922 р. [18, с. 684], ст. 113 КПК УРСР 1927 р. [19, с. 98], ст. 120 КПК 1960 р. УРСР/України [20], так і в ст. 219 чинного КПК України 2012 р. [2]. Незважаючи на те, що кількісна характеристика строків досудового розслідування не змінилась, з розвитком їх правового регулювання змінювався їх зміст, поступово наповнювався і зростав якісний рівень гарантій дотримання конституційних прав особи. Це можна простежити шляхом аналізу змісту (внутрішніх складових) строків досудового розслідування, які містять наступні елементи: 1) початок строків; 2) правила обчислення строків; 3) порядок продовження строків; 4) включення/невключення періоду розслідування за фактом кримінального правопорушення (до встановлення особи); 5) включення/невключення періоду зупинення розслідування; 6) включення/невключення періоду відкриття матеріалів розслідування для ознайомлення іншої сторони; 7) закінчення строків.

Попередній КПК 1960 р. характеризувався тим, що обчислення строку досудового розслідування здійснювалось з дати порушення кримінальної справи щодо особи (період розслідування за фактом не враховувався); строк досудового розслідування був необмежений: після закінчення шестимісячного строку Генеральний прокурор або його заступники мали необмежене право продовжувати строк досудового розслідування в межах строку давності притягнення особи до кримінальної відповідальності; процедура продовження строку досудового розслідування крім норм КПК, додатково регламентувалась спільною міжвідомчою інструкцією; сторона захисту не мала права приймати участь в продовженні строку досудового розслідування; передбачалось продовження загального строку досудового розслідування у разі повернення кримінальної справи на додаткове розслідування. В науковій літературі строк досудового розслідування за КПК 1960 року розглядався як організаційний засіб забезпечення швидкості розслідування та не пов'язувався з забезпеченням прав особи.

В КПК 2012 р. роль строків як правових засобів забезпечення прав особи значно зросла, а розумність строків (ст. 28 КПК) закріплена однією з загальних засад кримінального провадження. Розглянемо розвиток гарантій конституційних прав особи на різних періодах правового регулювання строків досудового розслідування за чинним КПК України (у зв'язку з тим, що розслідування кримінальних проступків на практиці ще не здійснюється, предмет нашого дослідження обмежено розглядом строків досудового розслідування злочинів в формі досудового слідства).

Період перший (20 листопада 2012 р. – 13 квітня 2017 р.) характеризується тим, що обчислення строку досудового розслідування починалось з дня повідомлення особи про підозру. Ст. 219 КПК встановлено імперативну вимогу закінчити досудове розслідування протягом двох місяців, правила обчислення яких визначено в ст. 115 КПК. Порядок продовження строків досудового розслідування врегульований виключно в КПК (ст. ст. 294–297) та передбачав: 1) суб'єктив звернення – слідчого або прокурора, який здійснює нагляд за додержанням законів, які зобов'язані подати клопотання про продовження строку не пізніше п'яти днів до його спливу; 2) суб'єктив продовження – відповідних прокурорів за відомчою трирівневою вертикаллю (районної/міської, обласної, Генеральної прокуратури); 3) розподіл між цими прокурорами повноважень щодо продовження строків за критерієм складності провадження: до трьох місяців – якщо його неможливо закінчити внаслідок складності провадження, до шести місяців – внаслідок особливої складності, до дванадцяти місяців – внаслідок виняткової складності провадження; 4) залучення сторони захисту до опосередкованої участі в продовженні строків досудового розслідування – закріплювався обов'язок сторони обвинувачення вручити підозрюваному та його захиснику копію клопотання про продовження строку не пізніше як за п'ять днів до дня подання клопотання прокурору; відповідно, сторона захисту отримала право (до подання цього клопотання прокурору) подавати слідчому або процесуальному керівнику письмові заперечення, які обов'язково долучаються до клопотання. До загального строку досудового розслідування входив період відкриття матеріалів іншій стороні, натомість до нього не входили: 1) період розслідування за фактом (з моменту внесення відомостей до ЄРДР до повідомлення особи про підозру; 2) період зупинення розслідування. Закінченням строку досудового розслідування є день закриття кримінального провадження або направлення до суду обвинувального акту, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності (п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК).

Кодекс закріпив прямий взаємозв'язок строків дії заходів забезпечення кримінального провадження, запобіжних заходів (ч. 6 ст. 181, ч. 3 ст. 197 КПК), НСРД (ч. 4 ст. 249 КПК) з строками досудового розслідування, адже їх тривалість не може перевищувати строку досудового розслідування. Гарантією дотримання конституційних прав особи стали чітко визначені загальні строки досудового розслідування – шість місяців щодо злочинів невеликої та середньої тяжкості, а також

дванадцять місяців щодо тяжких та особливо тяжких злочинів. Однак, питання обчислення загального строку досудового розслідування в об'єднаному або виділеному кримінальному провадженні залишалось не врегульованим в КПК.

Період другий (14 квітня 2017 р. – 15 березня 2018 р.). Законом України № 1950-VIII від 16 березня 2017 р. [21] внесені зміни до ч. 3 та ст. 219 КПК, якими передбачено, що до строку досудового розслідування не включається строк ознайомлення з матеріалами досудового розслідування сторонами кримінального провадження в порядку ст. 290 КПК. Крім того, підвищенням гарантій конституційних прав особи стало доповнення статті 219 КПК ч. 4 та 5, якими врегульовано обчислення загального строку досудового розслідування в об'єднаному кримінальному провадженні, яке віднесено до обов'язків прокурора, зазначеного в ч. 4 ст. 295 КПК.

Період третій (з 16 березня 2018 р.). Черговим кроком законодавця з підвищення гарантій дотримання конституційних прав особи у кримінальному провадженні стали корінні зміни щодо строків досудового розслідування на підставі Закону України № 2147-VIII від 03 жовтня 2017 р. У кримінальних провадженнях, зареєстрованих з 16 березня 2018 р., строк досудового розслідування став обчислюватись з моменту внесення відомостей до ЄРДР (ч.1 ст. 219 КПК).

При цьому, строк досудового розслідування злочинів поділяється на дві складові: 1) строку досудового розслідування до повідомлення особи про підозру, який становить: а) щодо злочину невеликої або середньої тяжкості – дванадцять місяців з можливістю його неодноразового продовження слідчим суддею на шість місяців; б) щодо тяжкого або особливо тяжкого злочину – вісімнадцять місяців з можливістю його неодноразового продовження слідчим суддею на дванадцять місяців;

2) строку досудового розслідування після повідомлення особи про підозру, який становить щодо злочину – два місяці з можливістю його продовження до трьох місяців керівником місцевої прокуратури, заступником Генерального прокурора України, а в подальшому продовження слідчим суддею: – до шести місяців щодо злочинів невеликої або середньої тяжкості; – до дванадцяти місяців щодо тяжких або особливо тяжких злочинів.

Для кожного з цих строків досудового розслідування передбачені різні тривалість та порядок продовження. Новелами також стали: 1) запровадження крім прокурорського нагляду, судового контролю за продовженням строків досудового розслідування, який покладено на слідчого суддю; 2) обов'язкова участь підозрюваного і його захисника в судовому засіданні щодо продовження строку досудового розслідування на строк понад

три місяці після повідомлення особи про підозру (ч. 3 ст. 295¹ КПК); 3) введення диференціації (особливостей) в обчисленні строків досудового розслідування після повідомлення особи про підозру, які полягають в тому, що включення або невключення до їх складу періоду зупинення кримінального провадження здійснюється в залежності від суб'єкта, який прийняв рішення про відновлення кримінального провадження (ч. 3 ст. 219 КПК). Так, якщо відновлення досудового розслідування здійснено постановою слідчого – період зупинення не включається до строку досудового розслідування, а якщо зупинення досудового розслідування відмінено ухвалою слідчого судді – період зупинення включається до складу строку досудового розслідування (абз. 2 ч. 3 ст. 219 КПК); 5) закріплення в якості підстав для закриття кримінального провадження закінчення строків досудового розслідування: а) до повідомлення особи про підозру (абз. 14 ч. 1 ст. 284, ч. 9 ст. 284 КПК); б) після повідомлення особи про підозру (п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК).

Крім того, Законом України № 2147-VIII від 03 жовтня 2017 р. ст. 217 КПК доповнена частиною сьомою, в якій врегульовано порядок обчислення строку досудового розслідування у кримінальному провадженні, виділеному в окреме провадження. Як бачимо, з вдосконаленням порядку обчислення та продовження строків досудового розслідування підвищено рівень гарантій конституційних прав особи, хоча вказаний закон не позбавлений недоліків, про які зазначимо нижче.

Період четвертий. З 01 липня 2020 р.¹ набуває чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 22 листопада 2018 р. № 2617-VIII [22], який передбачає внесення змін до статей 219, 294 КПК щодо порядку обчислення та продовження строків досудового слідства та дізнання. Вказаний закон опубліковано 24 квітня 2019 р. в газеті «Голос України» № 79, набрання чинності його положень передбачалось з 01 січня 2020 р., але Законом № 321-IX від 03 грудня 2019 р. [23] набрання чинності відтерміновано до 01 липня 2020 р. Не обтяжуючи статтю розглядом новел щодо строків розслідування кримінальних проступків у формі дізнання, розглянемо зміни, що стосуються строків досудового слідства. Так, п. 24 Закону № 2617-VIII передбачає викладення п. 1 ч. 3 ст. 294 КПК у новій редакції, згідно якої розширено перелік суб'єктів, уповноважених продовжувати строк досудового слідства після повідомлення особі про підозру до трьох місяців. А саме: крім керівника

місцевої прокуратури та заступника Генерального прокурора, додано нових суб'єктів – керівника регіональної прокуратури або його першого заступника чи заступника. Безумовно, такі зміни є позитивними та необхідними.

На жаль, при внесенні змін до КПК, поза увагою законодавця залишилися наявні недоліки правової регламентації порядку продовження строків досудового розслідування. Зокрема, проблемним питанням залишається правова невизначеність щодо суб'єкта звернення (слідчий самостійно звертається чи слідчий за погодженням з прокурором) до слідчого судді щодо продовження строків досудового слідства: а) до повідомлення особи про підозру (колізія ч. 1 ст. 294 та ч. 1 ст. 295¹ КПК); б) після повідомлення особи про підозру до шести місяців (колізія п. 2 ч. 3 ст. 294 та ч. 1 ст. 295¹ КПК), а також до дванадцяти місяців (колізія п. 3 ч. 3 ст. 294 та ч. 1 ст. 295¹ КПК). На нашу думку, усунути вказану колізію потрібно шляхом внесення законодавчих змін до ч. 1 ст. 295¹ КПК, якими передбачити необхідність погодження клопотань слідчого відповідним прокурором (до повідомлення особи про підозру – прокурором, який здійснює нагляд у формі процесуального керівництва).

Іншим проблемним питанням є відсутність закріплення в ст. 295¹ КПК обов'язку слідчого, прокурора вручити копію клопотання про продовження строку досудового розслідування підозрюваному та його захиснику не пізніше ніж за п'ять днів до дня подання клопотання слідчому судді. Невиконання вказаного обов'язку є порушенням права підозрюваного на захист, робить неможливим надання стороною захисту письмових заперечень проти продовження строків досудового розслідування, здійснення належної підготовки до судового засідання. Як наслідок, існує вірогідність прийняття слідчим суддею ухвали про відмову в задоволенні клопотання про продовження строків досудового слідства [24; 25]. У зв'язку з цим пропонується внести зміни до ч. 2 ст. 295¹ КПК шляхом доповнення (абзацом 16) реченням наступного змісту: «Копія клопотання вручається слідчим або прокурором, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення цього досудового розслідування, підозрюваному та його захиснику не пізніше ніж за п'ять днів до дня подання клопотання слідчому судді».

До проблемних питань відноситься правова невизначеність з 16 березня 2018 р. щодо загального строку проведення НСРД на підставі ухвали слідчого судді, оскільки зміни, внесені Законом від 03 жовтня 2017 р. N 2147-VIII, порушили системний зв'язок між ч. 4 ст. 248 та ст. 219 КПК. Так, згідно із ч. 4 ст. 249 КПК загальний строк, протягом якого в одному кримінальному провадженні

¹ За умови, якщо набрання чинності Закону від 22 листопада 2018 р. № 2617-VIII не буде перенесено.

може тривати проведення НСРД дозвіл на проведення якої дає слідчий суддя, не може перевищувати максимальні строки досудового розслідування, передбачені статтею 219 КПК. Однак, після змін до ст. 219 КПК не зрозуміло про який строк йде мова: до повідомлення особи про підозру (18 місяців) чи після повідомлення особи про підозру (12 місяців)? На наш погляд, відсутність чітко визначених строків проведення НСРД у кримінальному провадженні створює передумови до свавільного, необмеженого часовими рамками порушення конституційних прав і свобод громадян. Одним з шляхів усунення проблеми обчислення загального строку проведення НСРД у кримінальному провадженні є внесення змін до ч. 4 ст. 249 КПК, якими словосполучення «не може перевищувати максимальні строки досудового розслідування, передбачені ст. 219 цього Кодексу» замінити словосполученням «не може перевищувати дванадцяти місяців».

Крім того, на сьогодні в ч. 2 ст. 219 КПК термін «загальний строк досудового розслідування» не відповідає його змісту, оскільки фактично встановлює окрему його складову - строк досудового розслідування після повідомлення особи про підозру. На нашу думку, термін «загальний строк досудового розслідування» повинен охоплювати два періоди – до і після повідомлення особи про підозру.

Також дискусійним є питання: чи може слідчий суддя продовжити строк досудового слідства після повідомлення про підозру одразу до чотирьох місяців, минаючи процедуру продовження строку відповідним прокурором до трьох місяців? З цього приводу існує різна судова практика. Одні слідчі судді вважають, що в порядку продовження строків досудового слідства законодавцем закладений так званий «подвійний фільтр»: спочатку строк досудового слідства після повідомлення особи про підозру продовжує прокурор до трьох місяців, а подальше продовження строку здійснює слідчий суддя. Посилаючись на порушення вказаного порядку (послідовності) продовження строку досудового розслідування деякі слідчі судді відмовляють в задоволенні клопотання про продовження строку [26]. Інші слідчі судді навпаки, задовольняють клопотання та продовжують строки досудового розслідування після повідомлення про підозру відразу до чотирьох місяців у кримінальних провадженнях особливої та виняткової складності [27]. На нашу думку, така практика не суперечить чинному законодавству.

На практиці інколи виникають труднощі продовження строків досудового розслідування у зв'язку з положеннями ч. 3 ст. 295¹ КПК, яка передбачає імперативну вимогу про розгляд слідчим суддею клопотання про продовження строку досудового розслідування після повідомлення особи про підозру за участю слідчого або прокурора, а також підозрюваного та його захисника. З одного боку,

таке положення є гарантією дотримання конституційного права особи на судовий захист. Однак, у разі зловживання цим процесуальним правом стороною захисту, такий нормативний припис може призвести до неможливості розгляду слідчим суддею клопотання сторони обвинувачення про продовження строку досудового розслідування. Наприклад, якщо підозрюваний, якому не обраний запобіжний захід або цей захід не пов'язаний з обмеженням свободи пересування, не з'являється до суду ні в призначений день розгляду клопотання, ні в дату перенесеного судового засідання, розгляд такого клопотання за відсутності підозрюваного є неможливим. Водночас не продовження строків досудового розслідування тягне за собою закриття кримінального провадження. В таких випадках навіть зупинення досудового слідства не завжди зможе врятувати кримінальне провадження, оскільки в запасі потрібно мати не менше 10 днів: за 5 днів до звернення до слідчого судді потрібно вручити нове клопотання стороні захисту і за 5 днів до закінчення строку досудового розслідування подати нове клопотання слідчому судді. У зв'язку з цим, на нашу думку, потрібно доповнити ст. 295¹ КПК положенням, що неявка у судові засідання сторін, належним чином повідомлених про дату явки, не перешкоджає розгляду клопотання, а також у словосполученні «підозрюваного та його захисника» сполучник «та» замінити на «або».

Напрямом подальших наукових досліджень є надання пропозицій щодо законодавчого уточнення та наукового тлумачення терміну «загальний строк досудового розслідування» (ч. ч. 2, 4, 5 ст. 219 КПК).

Висновки. Результатом дослідження стали висновки про те, що строки досудового розслідування є процесуальною гарантією дотримання конституційних прав особи під час досудового розслідування.

Відсутність єдиного системного підходу до змін нормативного регулювання строків досудового розслідування призвели до наявності низки прогалин та колізій у КПК, а саме: щодо суб'єктів звернення з клопотанням про продовження строків досудового розслідування; щодо суб'єктів продовження строків досудового розслідування після повідомлення особи про підозру до трьох місяців; не врегульовано обов'язок сторони обвинувачення вручити стороні захисту копію клопотання до слідчого судді про продовження строку досудового розслідування. У зв'язку з тим, що зміни до ст. ст. 219, 294 КПК України на підставі Закону №2617-VIII від 22 листопада 2018 р. не усувають зазначені проблемні питання, правове регулювання строків досудового розслідування, порядку їх обчислення та продовження потребує подальшого законодавчого вдосконалення.

Література

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 21.04.2020).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 21.04.2020).
3. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів : Закон України від 03 жовтня 2017 р. № 2147-VIII / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19> (дата звернення: 21.04.2020).
4. Кримінальний процес : підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін.; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. Харків : Право, 2013. 824 с.
5. Кримінальний процес : підручник / за заг. ред. проф. О. В. Капліної, О. Г. Шило. Харків : Право, 2019. 584 с.
6. Азаров Ю. І. Строки ознайомлення з матеріалами кримінального провадження. *Юридична наука*. 2015. № 3. С. 145–151.
7. Басай В. Д. Процесуальні строки за новим кримінальним процесуальним кодексом України: поняття, види, порядок обчислення та додержання. *Європейські перспективи*. Ч. 1. 2012. № 4. С. 103–111.
8. Берназ П. В. Процесуальний строк – дійовий засіб проведення своєчасного кримінального провадження. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2014. № 3. С. 186–189.
9. Бутенко С. Ю. Кримінально-процесуальні строки в контексті практики Європейського суду з прав людини. *Форум Права*. 2011. № 4. С. 49–54.
10. Васильев Л. М. Процессуальные сроки в советском уголовном судопроизводстве : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12:00:09 ; Всесоюз. науч. исслед. ин-т по изуч. причин и разработке мер предупреждения преступности. Грозный, 1972. 19 с.
11. Гуляев А. П. Процессуальные сроки в стадиях возбуждения уголовного дела и предварительного расследования. Москва : Юр. лит., 1976. 144 с.
12. Коваленко Є. Г., Маляренко В. Т. Кримінальний процес України : підручник. 2-е вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 712 с.
13. Мацьків Г. Я. Кримінально-процесуальні строки при застосуванні заходів процесуального примусу : дис. ... канд. юрид. наук : 12:00:09. Київ. Нац. ун-т внутр. справ. Київ, 2008. 225 с.
14. Назаров В. В., Омеляненко Г. М. Кримінальний процес України : навчальний посібник. Вид. 2-ге, доп. і перероб. Київ : Атіка, 2008. 584 с.
15. Павловська А. А. Проблемні питання обчислення строків у кримінальному процесі. *Підприємство, господарство і право*. № 7. С. 163–165.
16. Кримінальний процес: альбом схем (загальна та особлива частини) : навчальний посібник. 2-е вид., вип. і допов. / Л. Д. Удалова, В. В. Рожнова, Д. П. Письменний та ін. Київ : Центр учбов. літ., 2016. 406 с.
17. Фомін С. Б. Строки у кримінальному судочинстві: поняття, класифікація та функціональне призначення провадження : дис. ... канд. юрид. наук : 12:00:09 ; Нац. юр. акад. України ім. Я. Мудрого. Харків, 2002. 207 с.
18. Собрание узаконений и распоряжений рабоче-крестьянского правительства Украины за 1922 г. Издание НКЮ УССР 1922 № 1–54. 1923. № 55–56. Харьков : Тип. Харьковского Губсоюза, 1922–1923. 1121 с.
19. Шаргей М. Е. Уголовно-процессуальный кодекс УССР 1927 р.: текст и постатейный комментарий. Харьков : юрид. изд. НКЮ УССР, 1928. 372 с.
20. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 28 грудня 1960 р. № 4651-VI / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1002-05> (дата звернення: 30.04.2020).
21. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення механізмів забезпечення завдань кримінального провадження : Закон України від 16 березня 2017 р. № 1950-VIII / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1950-19> (дата звернення: 21.04.2020).
22. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22 листопада 2018 р. № 2617-VIII / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19> (дата звернення: 21.04.2020).
23. Про внесення зміни до розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розсліду-

вання окремих категорій кримінальних правопорушень» : Закон України від 03 грудня 2019 р. № 321-IX / *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/321-20#n2> (дата звернення: 21.04.2020).

24. Ухвала Вінницького міського суду від 16 березня 2020 р. у справі № 127/5381/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : вебсайт. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/88471417> (дата звернення: 21.04.2020).
25. Ухвала Солом'янського районного суду м. Києва від 06 березня 2020 р. у справі № 760/6264/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : вебсайт. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/88155462> (дата звернення: 21.04.2020).
26. Ухвала Дніпровського районного суду м. Черкаси від 08 червня 2018 р. у справі № 711/4686/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : вебсайт. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74561272> (дата звернення: 21.04.2020).
27. Ухвала Приморського районного суду м. Одеси від 11 лютого 2020 р. у справі № 522/21300/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : вебсайт. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87580087> (дата звернення: 21.04.2020).

References

1. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 r. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr/page> (data zvernennia: 21.04.2020).
2. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 13.04.2012 r. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (data zvernennia: 21.04.2020).
3. Pro vnesennia zmin do Hospodarskoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Tsyvilnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Kodeksu administratyvnoho sudochynstva Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv: Zakon Ukrainy vid 03.10.2017 r. № 2147-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19> (data zvernennia: 21.04.2020).
4. Kryminalnyi protses: pidruchnyk / Yu.M. Hroshevyi, V.Ya. Tatsii, A.R. Tumanians ta in.; za red. V.Ya. Tatsiia, Yu.M. Hroshevoho, O.V. Kaplinoi, O.H. Shylo. Kharkiv: Pravo, 2013. 824 s.
5. Kryminalnyi protses : pidruch./ za zah. red. prof. O.V. Kaplinoi, O.H. Shylo. Kharkiv, Pravo. 2019. 584 s.
6. Azarov Yu. I. Stroky oznaiomlennia z materialamy kryminalnoho provadzhennia. Yurydychna nauka. 2015. № 3. S. 145-151.
7. Basai V. D. Protseualni stroky za novym kryminalnym protseualnym kodeksom Ukrainy: poniattia, vydy, poriadok obchyslennia ta doderzhannia. Yevropeiski perspektyvy. Ch.1, 2012. № 4. S. 103-111.
8. Bernaz P.V. Protseualnyi strok – diiovyi zasib provedennia svoiechasnoho kryminalnoho provadzhennia. Pivdenoukrainskyi pravnychi chasopys. 2014. № 3. S. 186-189.
9. Butenko S. Yu. Kryminalno-protseualni stroky v konteksti praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny. Forum Prava. 2011. № 4. S. 49-54.
10. Vasylev L. M. Protseualnie sroky v sovetskom uholovnom sudoproyzvodstve : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12:00:09. Vsesoiuz. nauch. yssled. yn-t po yzuch. prychn y razrobotke mer preduprezhdenia prestupnosti. Hroznii, 1972. 19 s.
11. Huliaev A. P. Protseualnie sroky v stadiakh vozbuzhdenia uholovnoho dela y predvartelnoho rassledovanyia. Moskva : Yur. lyt., 1976. 144 s.
12. Kovalenko Ye.H., Maliarenko V.T. Kryminalnyi protses Ukrainy : pidr. 2-e vyd., pererob. i dopov. Kyiv : Yurinkom Inter, 2008. 712 s.
13. Matskiv H.Ya. Kryminalno-protseualni stroky pry zastosuvanni zakhodiv protseualnoho prymusu : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12:00:09. Kyiv. Nats. un-t vnutr. sprav. Kyiv, 2008. 225 s.
14. Nazarov V. V., Omelianenko H. M. Kryminalnyi protses Ukrainy: navch. posib.: vyd. 2-he, dop. i pererob. Kyiv : Atika, 2008. 584 s.
15. Pavlovska A. A. Problemni pytannia obchyslennia strokiv u kryminalnomu protsesi. Pidpriemstvo, gospodarstvo i pravo. № 7. S. 163-165.
16. Kryminalnyi protsess: albom skhem (zahalna ta osoblyva chastyny) : navch. posib. 2-e vyd., vyp.. i dopov. / Udalova L. D., Rozhnova V. V., Pysmennyi D. P. ta in. Kyiv : Tsentr uchbov. lit., 2016. 406 s.
17. Fomin S. B. Stroky u kryminalnomu sudochynstvi: poniattia, klasyfikatsiia ta funktsionalne pryznachennia provadzhenni : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12:00:09. Nats. yur. akad. Ukrainy im. Ya. Mudroho. Kharkiv, 2002. 207 s.
18. Sobrane uzakonenyi y rasporiashenyi rabochee-krestianskoho pravytelstva Ukrayni za 1922 h. Yzdanye NKIU USSR 1922 № 1-54. 1923. № 55-56. Kharkov: Typ. Kharkovskoho Hubsoiuza, 1922-1923. 1121 s.

19. Sharhei M. E. Uholovno-protseessualnyi kodeks USSR 1927 r.: tekst y postateinyi kommentaryi. Kharkov : yuryd. yzd. NKIU USSR, 1928. 372 s.
20. Kryminalnyi protseessualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.12.1960 r. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1002-05> (data zvernennia: 30.04.2020).
21. Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho protseessualnoho kodeksu Ukrainy shchodo udoskonalennia mekhanizmiv zabezpechennia zavdan kryminalnoho provadzhenia vid 16.03.2017 r. № 1950-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1950-19> (data zvernennia: 21.04.2020).
22. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo sproshchennia dosudovoho rozsliduvannia okremykh katehorii kryminalnykh pravoporushen: Zakon Ukrainy vid 22.11.2018 № 2617-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19> (data zvernennia: 21.04.2020).
23. Pro vnesennia zminy do rozdilii II «Prykintsevi ta perekhidni polozhennia» Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo sproshchennia dosudovoho rozsliduvannia okremykh katehorii kryminalnykh pravoporushen»: Zakon Ukrainy vid 03.12.2019 r. № 321-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/321-20#n2> (data zvernennia: 21.04.2020).
24. Ukhvala Vinnytskoho miskoho sudu vid 16.03.2020 r. u spravi № 127/5381/20. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/88471417> (data zvernennia: 21.04.2020).
25. Ukhvala Solom'ianskoho raionnoho sudu m. Kyieva vid 06.03.2020 r. u spravi № 760/6264/20. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/88155462> (data zvernennia: 21.04.2020).
26. Ukhvala Dniprovskoho raionnoho suda m. Cherkasy vid 08.06.2018 r. u spravi № 711/4686/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74561272> (data zvernennia: 21.04.2020).
27. Ukhvala Prymorskoho raionnoho sudu m. Odesy vid 11.02.2020 r. u spravi № 522/21300/19. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87580087> (data zvernennia: 21.04.2020).